

N.F.S. Grundtvig “Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 19. artikel]”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.13, november 2018

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tilføjet punktkommentarer i version 1.14, april 2019

Tilføjet indledning i version 1.21, maj 2023

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1859 (SJ: 1255)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 9

VU *Værker i Udvalg* 6

Teksten er etableret af Steen Tullberg

Punktkommentarer og tekstredegørelse er skrevet af Steen Tullberg, redigeret af Klaus Nielsen og Vanja Thaulow

Indledning er skrevet af Anders Holm, redigeret af Stine Kylsø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved punktkommentarer ph.d. Anders Holm

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

|A:137 |US:516 |VU:190

Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne.

(N. F. S. Grundtvig.)

“*Ord gaaer, mens Skrift staaer*”, det er et af vore gode Ordsprog, som vist nok kan betyde, at i Spørgsmaal om “Mit og Dit” er *Skrift* langt anderledes *lofast* end det mundlige Ord, men som dog i en langt dybere Betydning fastsætter Forholdet mellem “Ord og Skrift”, som det “*Gaaende*” med *Livs-Røre*, og det “*Staaende*” med Døds-Stille; thi naar man en Tidlang har indbildt sig, at *Skriften* hardtad gjorde *Talen* overflødig, eller at dog det mundlige Ord, for at være forsvarligt, paa det Strængeste maatte rette sig efter en Bog, da

havde det aabenbar sin Grund i en ligesaa latterlig, som sørgelig Miskjendelse af *Menneskelivet* i det Hele, der netop ved det *mundlige Ord* hæver sig over det *Umælende*, ligesom det da ogsaa er indlysende, at havde Mennesket ikke først havt *Mund* til at *tale med*, da skulde han til Verdens Ende nok baret sig for at faae *Pen* til at *skrive* med.

Saasnaart derfor Mennesket vaagner til Bevidsthed, som den eneste Skabning paa Jorden i Skaberens Billede, den Eneste, der kan *tale om og med* sin guddommelige *Skaber*, da falder det ham aldrig ind at forgude nogen *Bogstav-Skrift*, der, naar den er allerbedst, dog kun er et dødt Tegn og en tom Skygge af det *levende Ord*, som maa findes hos **A:138**Læseren selv, naar han skal kunne forstaae Skriften eller have mindste Gavn deraf.

Naar man imidlertid ved et Ord med "*Aand og Liv*" er sat istand til at læse og forstaae, da kan man unægtelig have saare megen baade **VU:191**Nytte og Nydelse af gode Bøger, og da især af gode *Historie-Bøger*, som netop, fordi de er døde Ting, kan trodse Døden og kan være baade de varigste og sikreste Mindesmærker om *Menneske-Livet* i den *forbigangne* Tid. Derfor har ogsaa den samme Herre, som ved *Daaben* og *Nadveren* taler **US:517**det evige *Livs-Ord* og det himmelske *Lys-Ord* til alle Slægter, og som ved sin *Aand* vil sørge for, at der altid er "*levende Røster*" til at udraabe og bevidne, udbrede og udtyde dette hans *Evangelium*, den samme Herre, som var "*førend Abraham*", har ogsaa ved sin *Aand* begavet os med *to* mageløse Bøger, som er hele Christenheden bekjendte under Navn af det *Gamle* og det *Ny Testamente*, og som især ved deres *historiske* og *prophetiske* Indhold kaster *Lys for os* baade over *Fortid* og *Fremtid*.

Herved har nu Vorherre unægtelig givet tilkjende, at han vilde have baade *Bog-Læsning* og *Bog-Lærdom* eller *Skrift-Klogskab* hos sit Folk paa Jorden, og i den *ny* Christenhed er *Bog-Lærdommen* og *Skrift-Klogskaben* blevet baade nødvendigere og vanskeligere, fordi vor hellige Skrifts *Grund-Sprog* baade er fremmede for os og hører til de saagodtsom "*døde Sprog*", der ikke mere tales af noget Folk, saa man med Møie maa *stave* sig til dem og kan kun ved et *Pindse-Jærtegn* faae dem saameget i sin Magt, **A:139**som man enten har sit Modersmaal, eller kan dog tænkes at faae et andet "*levende Sprog*".

Under disse Omstændigheder er det vist nok intet Under, at Guds-Folket, den Christne Menighed, hos os hidtil ikke nær har havt al det Gavn af den *Hellige Skrift*, som den er skabt og skikket til at yde, men vel maa det synes sært, at *vore* Skriftkloge har kunnet falde i den samme Snare, som *Jøderne*, der randsagede *Skrifterne*, som om de deri kunde og skulde finde et *evigt Liv*, thi ikke blot lastede Vorherre *Jesus Christus* det strængelig hos *Jødernes* Skriftkloge, at de, istedenfor af Skrifternes Vidnesbyrd at lade sig drive til *ham*, som har **Livet** at meddele, vilde med Skrifterne gjøre ham overflødig, men *vore* Skriftkloge havde heller ikke den Fristelse til at forgude deres egen yderst tarvelige

Skriftkundskab, som Jødernes Skriftkloge, der havde samme *Modersmaal* som *Moses* og *Propheterne*, og kunde derfor let indbilde sig, at Skriften for *dem* var baade et *levende* og *klart* Guds-Ord. Vi veed imidlertid, at vore Skriftkloge baade, trods Herrens strænge Advarsel, har tilegnet [|VU:192](#) sig de jødiske Skriftkloges Indbildning, og har for en stor Deel saaledes forhærdet sig deri, at de udraabe *Aandens* og *Menighedens* nødvendige *Gjenmæle* derimod for en *Bespottelse* af den *Hellige Skrift*, uagtet vort *Gjenmæle* langt fra at modsige *Skriften* stemmer klarlig overeens dermed, og revser kun *de* Skriftkloge, der vil sætte *sig selv*, deres *eget Ord* og deres *egen Skrift* istedenfor *Guds-Ordet* og den *Hellige Skrift*, eller dog stille sig selv imellem dem og Menigheden, hvorved de endnu langt klarere [|A:140|US:518](#) end *Jødernes* Skriftkloge bemægtige sig, som Herren sagde, "*Kundskabs-Nøglen*", og kommer dog ikke engang selv ind, men spærre kun *Veien* for dem, som vil ind.

Dette gjælder imidlertid kun om de saakaldte rationalistiske eller aabenbar *vantroe* Skriftkloge, der ingenlunde vil have den hellige Skrift, men deres egne *Omskrivninger* troede eller dog tagne for gyldige til at bestride den *Christne Tro*, thi Morten *Luther* og de *troende* Skriftkloge af hans Skole, de paastod vel ogsaa, at *Troen* paa *Skriften*, som i *Livet* maatte blive en *Tro* paa de *Skriftkloge*, var en *Saligheds-Sag*, og at de baade kunde og skulde udlede og bevise den *Christne Tro* af *Skriften*, men ved bestandig at *forudsætte* som en afgjort *Sag*, at *den* *Christne Tro*, der skulde udledes og bevises af *Skriften*, var den selvsamme oprindelige *Christen-Tro*, som vi ved *Daaben* bekjende, og ved aabent at tilstaae, at det var kun ved den *Helligaands* Oplysning, de kunde udlede og bevise den *Christne Tro* af *Skriften*, derved stræbde de aabenbar at opbygge med den ene *Haand* hvad de nedbrød med den anden, og kunde aldrig, uden klar *Selv-Modsigelse*, nægte, at der maatte være et *andet* *Troens Ord* end *Skriften*, hvormed man skulde *bekjende* sig til den *Christne Tro* og hvorved man fik den *Helligaand* til at forstaae og forklare *Skriften*. Saasnart vi derfor indsaae dette, maatte vi, netop som *Luthers* ægte *Børn*, lade de *Paastande* falde, som vi fandt uforenelige med *Sandheden* om *Guds-Ordet* og den *Helligaand*, og vi gjorde det med *Glæde*, fordi *Tiden* havde viist, at de ufor[|A:141](#) svarlige *Paastande* om *Skriften* som *Troes-Grund* og *Troes-Regel* kun forvirrede *Menighedens* *Tankegang* og gjorde den enten *overtroisk* eller *tvivlraadig*, enten *lunken* eller *voldsom*, altid *aandløs* og *hardtad* *livløs*.

Men til hvad *Nytte* er den *Hellige Skrift* da nu *Menigheden*, naar den hverken er *Troes-Grund* eller *Troes-Regel*? det er [|VU:193](#) Spørgsmaalet, hvormed *Bogormene* plager os, og skjøndt vi ikke skylder *dem* andet *Svar*, end at det maa *Vorherre* vide og det maa *Tiden* vise, naar *Skriften* dog ikke længer er *Menigheden* til mere *Skade* end *Gavn*, og bliver benyttet i *Herrens* *Aand* og ved

hans *Lys*; men *Menigheden* skal vi dog gjerne meddele al den Oplysning om Skriftens Nytte og Brug, som Aanden skjænker os.

For det Første er det os nu alle indlysende, at Guds-Folkets Skriftkloge til alle Tider behøver den hellige Skrift for at være sunde i Lærdommen, da det kun er ved Hjælp af den, de i [|US:519](#) mange Tilfælde kan i deres egen Tankegang skjelne tydelig mellem den *Helligaands* og deres egen Aands eller andre vildfarende Aanders *Indskydelser*, og at Skriften i denne Henseende er os dobbelt uundværlig, da *Apostlernes Prædiken* under Pavedømmet blev saa forvansket, at vi maae stræbe fra Grunden af at rense og klare den. Det er imidlertid kun en mindre Deel af den hellige Skrift, egenlig kun *Apostel-Breve* og *Herrens Taler* hos Evangelisterne, hvis Uundværlighed for *Lærerne*, og gennem dem for *Menigheden*, herved tydelig fremstilles, medens især det Gamle Testamente, hvis Indhold næsten heeligjennem [|A:142](#)er hvad man kalder *historisk* og *prophetisk*, synes at blive hardtad overflødigt.

Hertil svare vi vist nok med Rette vore Modstandere kort og godt, at *om* nu saa var, at den *gamle Pagts* Bog, der har gjort ubeskrivelig megen Nytte hos *Jøderne*, paa hvis Sprog og til hvis Brug den aabenbar nærmest er skrevet, herefter ei gjorde de Christne anden Nytte end at oplyse dem om *Christendommens Forberedelse* og *Forudsætninger*, saa var det dog meget nyttigere for *Menigheden*, end om man vedblev, til Trods for den apostoliske Troes-Bekjendelse ved Daaben og til Trods for sund Menneske-Forstand, at mynte saakaldte *Christelige Troes-Artikler* af *Jødernes* hellige Skrift, og det uagtet *Christendommen* maatte være falsk, dersom den kunde været *ældre* paa Jorden end Vorherre *Jesus Christus* selv. Heller ikke kan vi igrunden meddele *Menigheden* nogen anden sund Oplysning om den gamle Pagts Bog, der for de Christne *ikke* er eller maa være nogen *Lov-Bog*, som den først og fremmerst var for *Jøderne*, men vi kan og skal dog meget bedre end hidtil oplyse *Menigheden* om, af hvilken gennemgribende Vigtighed denne *Christendommens Forberedelse* og *Forudsætning*, som den gamle Pagts Bog lærer os at kjende, er for hele det *Christelige* [|VU:194](#)*Menneske-Liv*, der uden denne Oplysning ligesaalidt kan *fuldføres*, som det uden den kunde *begyndes*.

Dette er vist nok ikke andet end hvad den Christne *Menighed* til alle Tider har følt, og i *Luthers Skole* klarlig viist, ved den høie Priis, der sattes paa den saakaldte "*Bibelhistorie*" og det snart mere paa [|A:143](#)det *Gamle* end paa det *Ny Testaments* *Bibelhistorie*; men det skal heller ikke være noget *Splinternyt*, som blandt Christne altid er *splittergalt*, men netop det *Ældgamle*, oplivet og bedre oplyst, saa man ikke betragter *Historien* i den gamle Pagts Bog som *Bogens* *Historie* om *sig selv* (*Bibelhistorie* [|US:520](#): *Boghistorie*), men som det *gamle Menneskes* *Historie* i sine bedste Klæder og i sit høieste Forhold, sit Forhold til Gud og Næsten baade efter *Loven* og efter *Naaden*.

Naar vi nu i Lighed hermed betragter Historien i den *Ny Pagts Bog* som det *Ny Menneskes* Historie, da seer vi strax, at den, langt fra at være saa tydelig og fuldstændig som det gamle Menneskes Historie, tvertimod kun er det *første Hovedstykke*, der svarer til *Mose-Loubogen*, da det ikke blot er *Johannes Aabenbaring*, men i det Hele ogsaa *Apostel-Brevene*, der maa betragtes langt mere i et *prophetisk* end i et *historisk* Lys. Dette kan nu slet ikke forundre os, naar vi har besindet os paa, at *Historien* er en *Idræts-Bog*, der ikke kan gaae forud for det Liv og Levnet, den skal beskrive, saa at *Christi* og hans *Apostlers* Idræts-Bøger kun lod sig fortsætte i Tidernes Løb hos Christen-Folket selv, ligesom Jødefolkets Historie fortsattes fra *Moses* til *Nehemias*. Skulde derfor Noget i denne Henseende forundre os, da maatte det være, at Gud ikke hos *Christen-Folket*, saaledes som hos *Jødefolket*, har opvakt og oplyst en Række af skriftkloge Mænd til i samme Stil og med samme Gyldighed som *Evangelisterne*, at skrive Menighedens Historie i det mindste til *Morten Luthers* Dage; men blandt de mange [|A:144](#)slemme Vaner, vi maae aflægge, for at see Lys i Herrens Lys, er da ogsaa den slemme Vane, at gaae irecte med Vorherre om hvad han ikke har gjort, istedenfor at finde alle Herrens Gjerninger rette, betragte, forstaae og prise dem.

Ligesom Herren derfor alt har lært os i den saakaldte *Bibelhistorie* at see *Menneske-Historien* fra *Adam* til *Christus*, saaledes skal vi tænke, han baade kan og vil i *betimelig* Tid oplyse os til en *Beskrivelse* af det *ny Menneske-Liv* hos Christen-Folket, [|VU:195](#)forsaaavdt som det behøves til Livets Udvikling og Forklaring. Det er nemlig, som vi nu kan see, en saakaldt "*Kirke-Historie*" en god Deel bedre end *Eusebs* og *Bedas*, for ei at tale om de Følgende, og da denne maa forholde sig til den gamle Menneske-Historie, ligesom det ny Menneske forholder sig til det gamle, og ligesom det *Christelige* Guds-Folk forholder sig til det *Jødiske*, saa kan den først skrives til Nytte, naar dette Forhold har klaret sig, saa vi i Jøde-Folkets og det gamle Menneskes Liv ikke blot seer en nødvendig *Forberedelse* og *Forudsætning*, men ogsaa et oplysende *Forbillede*, der ingenlunde skal efterlignes, men forklares.

Da nu Christen-Folket ikke blot adskiller sig fra Jøde-Folket ved at være et *Udvalg* af *alle Folk*, medens Jøderne [|US:521](#)var det fra alle andre *adskilte* og *udvalgte* Folk, men i det Hele ved at være slet intet *verdsligt*, men et reen *aandeligt* Folk, der kun i *Aanden* har *Liv*, *Modersmaal* og *Fæderneland tilfælles*, og da de Skriftkloge dog, lige fra *Apostlernes Dage* til *Luthers*, har betragtet *Christen-Folket* som et *Verdens-Folk*, [|A:145](#)omtrent ligesaadan udvalgt af Gud, som *Jøderne*, saa var det paa en vis Maade rigtigt, ved *Reformationen* (Fornyelsen) at slaae en Streg over hele den mellemliggende saakaldte *Kirke-Historie*, og tage fat hvor *Apostlerne* slap; men Feilen var den, at man ikke blot slog Streg over de Ypperstepræster og Skriftkloge i *Kirke-Historien*, men ogsaa over *Menigheden* og dens Tro og drømte sig til en *aandelig*

Christenhed i Luften, uden aandelige Kjendemærker, under Navn af den *usynlige Kirke*, medens i det *virkelige Liv* den saakaldte *synlige Kirke* hos Protestanterne beholdt det samme *verdslige Præg* som under *Roms* saakaldte christne *Keisere*.

Først nu, da vi har opdaget *Christenfolkets aandelige Kjendemærker* i det med *Guds-Ordet* sammensmeltede *Menigheds-Ord*, vel *usynligt*, men derfor ingenlunde *mindre virkeligt* og *kjendeligt*, nu først kan vi, med Guds Hjelp, tage *levende fat* hvor *Apostlerne* slap, uden at ville grave nye Brønde ved Siden ad de "*Levendes Kilde*" i Daaben efter Herrens Indstiftelse, og uden at gjøre mindste Brud paa den *levende Kjæde*, som ved Herrens Bord forbinder og skal forene os med Herrens Apostler. Nu vil vi da ogsaa Dag for Dag kunne gjøre mere levende, fuldstændig Brug baade af den gamle og den ny Pagts Bog, af *Spaadommen* saavel som af *Historien* og *Lærdommen*, og da sen|VU:196der Herren os nok i rette Tid ved sin Engel den *lille Bog*, hvorom der staaer i "*Aabenbaringen*" at den maa spises og fordøies, for at *Fremtiden* kan blive os omtrent ligesaa lys som *Fortiden*.

|A:146Sagen er nemlig den, at ligesom *Menneske-Livet* hos enhver af os, naar vi leve vor Alder ud, har en *Barndom*, en *Ungdom*, en *Manddom* og en *Alderdom*, saaledes maa *Menneske-Livet* ogsaa i det Store og det Hele, hos hvert *Menneske-Folk* og hos hele *Menneske-Slægten*, have de samme fire *Aarstider*, og det samme Anlæg til i dem at udvikle sig fra *Dunkelhed* til *Klarhed*, men naar, trods *Synden* og *Døden*, Adams faldne Kjøn skulde udvikles i Guds-Menneskets Retning og naae Maalet, da maatte der af Guds Naade skee mange underlige Ting saavel i *Tidens Løb* som i *Tidens Fylde*, og deriblandt er da ogsaa den *Hellige Skrift*, som til Indledning giver os i paalideligt Udtog Menneskets *Barndoms-Historie* til *Tungemaalenes Blanding*, |US:522giver os udførlig Menneskets *Ungdoms-Historie* hos Abrahams-Folket som den Førstefødte, og endelig *Manddoms-Historiens* Begyndelse med den kvindefødte Guds-Søns *Manddom* og Stiftelsen af *Christen-Folket*, der gennem Manddommen og Alderdommen skal fuldende Menneskets Levnetsløb, men med en ny Livs-Kraft, saa hverken Øinene dummes eller Ryggen bøies paa de gamle Dage. Da imidlertid Ingen af Hedning-Stammerne kunde gaae i Spidsen ved *Israels* Frafald, saa synes den christelige Udvikling at standse i *Middelalderen*, mens *Hedningerne* faaer paa en Maade en *jødisk* Opdragelse. Det er Tempel-Forgaarden, givet til Hedningerne, som ikke skal opmaales, men dog heller ingenlunde oversees, da ikke blot det *gamle* Menneske-Liv ogsaa her er Forbillede paa det ny, men det ny Liv, som altid følger med "*Troen |A:147og Daaben*", baade maa forudsættes virksomt og beviser sig i *Fornyelsen* ved at komme fra Lyset, som

den Søn under Øe,

der haver den Skæbne, han aldrig skal døe,

og aldrig sin Klædning opslide.

Naar Menigheden saaledes lærer, ikke at bygge enten sin *Tro* eller sit *Liv* paa *Bøger*, som aabenbar selv fattes begge Dele, og om hvis Oprindelse, Ægthed, Oversættelse og Forklaring der kan trættes til Dommedag, men grunder *Bøgerne* paa den velbekjendte *Tro* og det velbevidnede *Menneske-Liv* hos *Jøder* og *Christne*, der gjør [|VU:197](#)et i Vorherre *Jesus Christus*, da skiller *Christen-Folket* sig derved vistnok med Pennen ligesaa skarpt fra den saakaldte *lærde Verden*, som Menigheden med sin mundlige *Daabs-Pagt* skiller sig fra *Verdens-Aanden*, med alt hans *Væsen*, og det er hvad man kalder “aaben Feide”, men det er ikke længere den forvirrede, uendelige Trætte med mere eller mindre *Selv-Modsigelse*, som har været saa aandsfortærende, det er klarlig *Liv* imod *Død* og *Lys* imod *Mørke*, følgelig ogsaa *Sandhed* mod *Løgn* i *Aandens Rige*.

Naar nemlig den *Christne Menighed* holder sig med sin *Fællestro* udelukkende til Herrens Munds Ord ved hans tilsvarende *Gjerninger* i *Daaben* og *Nadveren*, baade som *Livs-Kilde* og *Livs-Næring*, og naar Menighedens *Lærere*, som *skriftkloge* paa *Guds Rige* og paa *Menneske-Livet*, aldrig binder *Byrder* af *Skrifterne* til Menigheden, men paatager sig gladelig *Ansaret* for deres *Overeensstemmelse* baade med den *Christne Tro* og med alt hvad *Mennesket* virkelig *veed* om sit *Liv* og [|A:148](#)dets *Forhold* [|US:523](#)til *Gud* og *Verden*, da vil Menigheden daglig voxe baade i *aandelig Livskraft* og i *menneskelig Livs-Oplysning*, saa den *vantrø Verden* skal nødes til at beundre det *christelige Menneske-Liv* og paakalde *Mørket* mod det alt for *straalende Lys*.

Med denne *Vished* og med dette *Fremsyn* kan jeg naturligviis kun smile ad alle de *Beskyldninger*, man gjør imod mig enten for *Lyssky* og *Uvidenskabelighed*, eller især for *Vankundighed* i *Kirke-Historien*, *Hang* til *Papisteri*, *Uærbødighed* for den “*Hellige Skrift*” og *Nedbrydelse* af *Menigheds-Livet* og det *christelige Fællesskab*; thi vel skulde det gjøre mig bitterlig ondt, om man derved lukkede et eneste *Øie* for det *christelige Livs-Lys*, som jeg stadig peger paa; men det veed jeg, man kan ikke, dertil er *Ordet* for stærkt, *Aanden* for viis og *Herren* for trofast, saa *Mørket* skal herefter ligesaa lidt kunne skjule *Guds Stad*, som *Helved-Porten* kan lukke sig over *Vorherres Menighed*.

Menneske-Historien fra *Abraham* til *Christus* og fra *Christus* til os skal godt kunne bære sin *Forudsætning*, som er *Slægte-Bogen* fra *Adam* til *Abraham*, derfor borger hans *Viisdom*, som ikke kan lyve, og som talde med vor *Hjemmelsmand*, *Moses*, som en *Mand* taler med sin *Næste*, baade paa *Sinai* og paa *Thabor*. *Ordet* er ikke af *Skriften*, men *Skriften* er af *Ordet*, af *Guds-Ordet*, som var før *Bøgerne* og før *Bjergene* blev til, ja, er fra *Evighed* til *Evighed*!